

Iz Protasijevega dvorca v novodobno "arhivsko palačo" (Na prelomu tisočletja Celjani le v novem arhivu)

Celjski arhiv se je s prostorsko problematiko ubadal tako rekoč že od svoje ustanovitve 13. 12. 1956, oziroma od uradnega začetka delovanja 10. 4. 1957. Leta 1961 je prvič dobil svoje prostore v takrat približno 180 let starem Protasijevem dvorcu in v njem vztrajal še do lani. Ti prostori pa so bili za hranjenje arhivalij popolnoma neprimerni. Za depoje in delovne prostore so uporabili manjše, med seboj slabo povezane in vlažne obokane prostore. Toda že po letu 1967, ko je arhiv začel prevzemati večje količine arhivskega gradiva, je začelo primanjkovati prostora za depoje. Tako je resnejše reševanje prostorske problematike Zgodovinskega arhiva Celje trajalo dobrih trideset let. Na mize so padali različni bolj ali manj resni predlogi, od prehodnega skladišča v Joštovem mlinu v Medlogu, prizidka k matični stavbi (ta je bil izmed vseh najdlje aktualen), prostorov v Spodnjem gradu do propadajočega gradu Lemberg. Dolgo je bila aktualna tudi novogradnja ob Levstikovi ulici, vendar dlje kot do izdelave projekta zadeva ni stekla, saj se je, kot vedno, zataknilo pri finančnih sredstvih.

Sredi devetdesetih let se je še vedno zdela najbolj uresničljiva ideja o prizidku, hkrati pa se je ta misel spogledovala s primernimi praznimi stavbami v bližini mestnega središča. Največja težava je bila seveda spet zagotovitev ustreznih finančnih sredstev, ki so jih za rešitev prostorskega problema celjskega arhiva sicer že zbirali etapno. Poletí 1999 je bil javni razpis za nakup prostorov za potrebe Zgodovinskega arhiva Celje, novembra pa je sledil nakup stavbe na Teharski cesti 1; za oboje ima prav gotovo največ zaslug politična oblast. Poleg mestne oblasti je na tem mestu treba izpostaviti tedanjega ministra za kulturo Jožefa Školča, ki je kazal izjemno naklonjenost rešitvi tega problema, obenem pa mu je tudi uspelo zagotoviti sredstva za njegovo uresničitev.

Pogled na nove prostore Zgodovinskega arhiva Celje

Poslopje Tkanine na Teharski cesti sicer ni bilo idealna rešitev, vendar je bila ta zamisel v tistem trenutku najbolj sprejemljiva, in kar je najpomembnejše, tudi uresničena. Stavba je bila postavljena v letih 1969-1972 za potrebe trgovskega skladišča. Gradbeni strokovnjaki in arhitekti so ugotovili, da bi bila sprememba namembnosti stavbe za potrebe arhiva preprosto izvedljiva, s tako rešitvijo pa se je strinjala tudi arhivska stroka.

Po nakupu dela poslopja na Teharski cesti 1 (del visokega pritličja, prvo in drugo nadstropje) novembra 1999, izdelavi projektne dokumentacije (PO-SVET Celje) in končanju prenovitvenih del poletí 2001 (pod nadzorom Razvojnega centra Celje jih je opravilo podjetje Remont Celje) se nam je jeseni končno prižgala zelena luč za selitev opreme in gradiva iz povsem neprimernih prostorov na Trgu Celjskih knezov na novo lokacijo.

Ne glede na to da nam je že poletí selitveni načrt izdelal Razvojni center, se je ta pokazal za neuporabnega. Zato smo z vodji oddelkov sami naredili natančen popis vsega arhivskega gradiva po depojih. Fondi v starih depojih namreč niso bili zloženi po posameznih področjih, deli nekaterih fondov so bili tudi na treh lokacijah. Tako smo vse fonde najprej natančno locirali, nato pa smo sestavili vrstni red selitve arhivskega gradiva. Pri tem smo se oprli na ureditev, ki smo jo vzpostavili v vodniku, tako da smo najprej začeli seliti starejše gradivo, sledilo je gradivo uprave, pravosodja, gospodarstva in nato še drugo.

Nekakšno uverturo selitve v nove prostore je predstavljala izpraznitev pisarniških prostorov v drugem nadstropju Protasijevega dvorca 6. septembra 2001. Naslednji dan pa smo preselili še stare zemljiške knjige, ki so se nahajale v kleti stavbe v Gledališki ulici.

Po uspešno opravljenem tehničnem prevzemu stavbe na Teharski cesti 17. septembra 2001 smo začeli selitev skrajno resno. Najprej smo preselili pisarniško pohištvo, drobne predmete in knjigoveško delavnico iz pritličja Protasijevega dvorca. Ko pa nam je v depo v prvem nadstropju uspelo postaviti nove kovinske regale (3300 t. m. polic), smo lahko začeli še sistematično seliti arhivsko gradivo. Vreme nam je bilo kar naklonjeno, tako da je selitev arhivskega gradiva trajala deset delovnih dni po deset do dvanajst ur na dan.

Selitev arhivskega gradiva je bila organizirana tako, da jo je na stari lokaciji nadzoroval vodja oddelka, čigar gradivo smo selili, pri zlaganju na vozičke in nakladanju na tovornjak pa so mu pomagali še dva zaposlena ter trije ali štirje študenti. Gradivo s polic smo po vrstnem redu zlagali v oštevilčene kovinske mrežaste vozičke, v katere smo lahko naložili od dvajset do trideset arhivskih škatel, glede na njihovo velikost. Ob pomoči dvizne rampe smo te vozičke naložili na tovornjak. Z eno vožnjo smo tako prepeljali 15 vozičkov, v obtoku pa smo vseskozi imeli 45 vozičkov, torej tri komplete. Delo je potekalo izjemno hitro in tekoče, večjih zastojev ni bilo, pri tem pa nam je bila v prid tudi kratka razdalja med lokacijama. Prepeljane vozičke smo nato raztovorili na dovozni rampi, jih zapeljali v dvigalo, prepeljali v depo in seveda gradivo spet lepo po vrsti zlagali na police. V novih prostorih je

razkladanje vodil avtor tega prispevka, delo pa je potekalo ob pomoči dveh zaposlenih in kakšnega študenta, največkrat pa so (predvsem dopoldne) na pomoč nesebično priskočili tudi drugi delavci.

Rad bi poudaril, da nam brez resnično vestnega in natančnega dela tako zaposlenih kot tudi dodatnih moči, ki smo jih s srečno roko izbrali prek študentskega servisa, selitev nikakor ne bi tako uspela.

Ob selitvi pa smo v duhu dobrega sodelovanja izvedli tudi že dolgo načrtovano izmenjavo arhivskega gradiva s Pokrajinskim arhivom Maribor.

Po uspešni selitvi arhivskega gradiva smo iz starih prostorov prepeljali še uporabne požarno-varne kovinske regale, lesene (v Gledališki ulici) pa smo prepustili lastniku stavbe. Tako smo kletne prostore v Gledališki ulici predali lastniku že 1. oktobra 2001, 15. oktobra pa smo predali še celotno pritličje Protasijevega dvorca. To je pomenilo tudi naše dokončno slovo od stare lokacije.

Sočasno smo začeli tudi selitev depoja Mrzlava vas pri Brežicah v Celje. Ker je bilo to gradivo po večini še neurejeno, smo ga selili počasi in postopno, tovrnjak ali dva na teden. Gradivo je večinoma obsegalo novejše upravne fonde in nekaj gospodarskih. Iz Mrzlave vasi smo prepeljali tudi še uporabne kovinske regale z lesenimi policami ter jih postavili v prevzemnico in razpraševalnico gradiva ter v knjižnico. Prepeljali smo tudi nekaj še uporabnega pohištva ter seveda računalniško opremo. Prostore smo predali lastniku 15. novembra 2001. Selitev opreme, ljudi in približno 3,5 tekočega kilometra arhivskega gradiva je bila tako dokončno končana.

V prenovljeni stavbi smo poleg regalov v depoju v prvem nadstropju na novo opremili le najnujnejše prostore, najprej sprejemnico in čitalnico z dvajsetimi sedeži, z dostopom do priručne strokovne literature in interneta. Tako smo zagotovili boljše delovne razmere za naše stranke.

Občutno pa so se izboljšali delovni pogoji zaposlenim v naši hiši. Namesto prejšnjih zatohlih katakomb, kjer je en prostor moral zadostovati za dva ali celo tri arhiviste, smo s selitvijo pridobili lepo urejene delovne prostore. Najpomembnejše pa je, da je vsak od osemnajstih zaposlenih dobil svojo pisarno ali delavnico, kar vsekakor zelo ugodno vpliva na uspešno opravljanje delovnih nalog.

Nujno bo tudi zamenjati dotrajano opremo za knjižgoveznicno in restavratorsko delavnico, na novo kupiti opremo za knjižnico, ustrezno opremiti vse ostale delovne prostore in pisarne...

S 3300 t. m. novih polic in 1700 t. m. starih smo nekako zapolnili dve tretjini prostora v depoju v prvem nadstropju. To bo zadoščalo za nujne prevzeme. Nekateri izmed njih smo v teh nekaj mesecih že uspešno opravili, predvsem na področju gradiva gospodarstva, ki je v najbolj kritičnem stanju. Tu mislimo predvsem na podjetja, ki jih je po prehodu v samostojno državo in ob prestrukturiranju gospodarstva doletel stečaj. Tako smo na primer že prevzeli arhivsko gradivo tekstilne tovarne Metka Celje ter še nekaterih znanih celjskih industrijskih podjetij, katerih gradivo je vsa ta leta ležalo v prostorih stare Cinkarne, ki jih je zagotovila

Mestna občina Celje. Seveda pa nas čakajo še nujni prevzemi tudi na področju uprave in sodstva.

Kljub široko zastavljenim ciljem glede evidentiranja in prevzemanja arhivskega gradiva na terenu pa bomo tudi v prihodnje opravljali še preostale naloge, ki nam jih nalaga zakon. S pridobitvijo novih prostorov bomo veliko več pozornosti lahko namenili vzgojno-izobraževalnim projektom: organizirali bomo predstavitve dejavnosti arhiva za osnovne in srednje šole, okrepili razstavno dejavnost, prirejali izobraževanja za delavce, ki delajo z dokumentarnim gradivom v javnih ustanovah ter se z različnimi kulturnimi prireditvami skušali bolj vklopiti v bogat kulturni utrip mesta ob Savinji.

Na tem mestu bi se rad še enkrat zahvalil vsem, ki so v vseh teh dolgih letih na kakršen koli način pripomogli k rešitvi prostorske problematike celjskega arhiva. Na naših plečih in v naših dušah pa lahko leži le obljuba, da bomo svoje poslanstvo tudi v prihodnje izpolnjevali vestno in odgovorno.

Bojan Cvefvar

Selitev gradiva Zgodovinskega arhiva Ljubljana v letu 2001

Zgodovinski arhiv Ljubljana je eden tistih slovenskih arhivov, ki ga že dolga leta muči prostorska problematika. Arhiv je do leta 2001 deloval na petnajstih lokacijah, od tega jih je bilo deset skladišnih prostorov. Vsa skladišča so bila za hrambo arhivskega gradiva neprimerna in to je v svojem inšpekcijskem zapisniku potrdil tudi višji inšpektor dr. Dragan Matić.

Že konec leta 1999 smo na pobudo Enote za Gorenjsko začeli reševati problematiko arhivskih skladišč na Jesenicah, v Trziču, Radovljici in Predosljah. V vsakem kraju smo se srečevali s problemi za katere nismo bili pristojni (Jesenice – denacionalizacija, Trzič – ogroženost zaradi vode, Radovljica – preselitev v druge, še manj primerne prostore, Predoslje – neurejeno lastništvo stavbe).

Ob pomoči sodelavcev Enote za Gorenjsko smo začeli iskati nadomestne lokacije.

Od treh ponudb (Merkur Kranj, Tekstilindus Kranj in Iskra SSD Kranj) se je komisija v sestavi: mag. Brane Kozina, Žarko Bizjak in Marija Kos po ogledu le-teh odločila za Iskro SSD. Vse prostore so si ogledali tudi predstavniki Ministrstva za kulturo, Arhiva Republike Slovenije in Inšpektorata RS za področje kulturne dediščine in izrekli pozitivno mnenje k sprejetju lokaciji.

Na odločitev za najem prostorov Iskre SSD Kranj so vplivali predvsem ponujeni pogoji, saj ti ustrezajo minimalnim pogojem za hranjenje arhivskega gradiva na podlagi Pravilnika o materialnem varstvu arhivskega in dokumentarnega gradiva (Ur. l. RS, št. 59/99), ter ustrezne varnostne razmere (javljalci požarov, nepretrgano varovanje objekta, optimalna zračna vlaga in temperatura), optimalna nosilna konstrukcija,